

ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОДИННО-СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 37(477) (092):372.018.1 018

*Оксана Бобак, викладач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОДИННО-СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті дається аналіз поглядів на родинно-сімейне виховання як середовище соціалізації дітей дошкільного віку, а також розкривається зміст сімейної соціалізації завдяки педагогічній спадщині Григорія Ващенко який увібрав у себе багатовікову українську педагогіку.

Ключові слова: *родинно-сімейне виховання, діти дошкільного віку, народна педагогіка, українські родинні традиції.*

Літ. 8.

*Оксана Бобак, преподаватель кафедры социальной педагогики и коррекционного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко*

ВЗГЛЯДЫ ГРИГОРИЯ ВАЩЕНКО НА РОДСТВЕННО-СЕМЕЙНОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье дается анализ взглядов на родственно-семейное воспитание как среда социализации детей дошкольного возраста, а также раскрывается содержание семейной социализации благодаря наследию педагогического опыта Григория Ващенко который вобрал в себя многовековую украинскую педагогику.

Ключевые слова: *родственно-семейное воспитание, дети дошкольного возраста, народная педагогика, украинские семейные традиции.*

*Oksana Bobak, Lecturer of Social Pedagogy and Correctional Education Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko*

HRYHORIY VASHCHENKO'S VIEWS ON FAMILY AND FAMILY EDUCATION OF PRESCHOOLERS

The article analyzes the views of the family and family education as a medium of socialization of preschool children, and disclosed the content of family socialization through Hryhoriy Vashchenko's teaching heritage which incorporated the centuries-old Ukrainian pedagogy.

Keywords: *cognate and family education, preschooler, folk education, Ukrainian family traditions.*

Постановка проблеми. Велична постать видатного українського педагога, нашого земляка, уродженця с. Богданівки Прилуцького району Григорія Григоровича Ващенко (1878 – 1967), у якій ми бачимо спадкоємця і продовжувача великого і багатовікового педагогічного досвіду українського народу і, зрештую, педагогічного досвіду європейського в якому міститься чимало ідей про дошкільну освіту й дошкільне виховання, які в критичному осмисленні можуть бути успішно використані в сучасних умовах розвитку дошкільної освіти в Україні. Саме Г. Ващенко має такий глибинний й органічний зв'язок з рідною землею, історією свого народу, християнсько-демократичною культурою Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед педагогічних публікацій, хотілося б відзначити праці автора в яких зосереджує увагу на проблемах виховання сім'ї і дитсадку, а саме: “Виховному ідеалі”, й у “Вихованні волі і характеру” та присвячує спеціальну низку

публікацій у “Праці з педагогіки та психології” [7, 27].

У ділянці родинної педагогіки, зокрема у виборі між авторитарністю і свободою виховання, Г. Ващенко дотримується “золотої середини”. “...Сучасному вихованню українських дітей треба йти середнім шляхом – пише Г. Ващенко, – уникати зайвої суворости і непотрібних кар і в той час не покладатися на природу, а розумно керувати дітьми, рахуючись з їхніми природними нахилами і здібностями”.

Мета статті полягає у розкритті поглядів на родинно-сімейне виховання як середовище соціалізації дітей дошкільного віку, а також розкривається зміст сімейної соціалізації завдяки спадщині педагогічного досвіду Григорія Ващенко який увібрав у себе багатовікову українську педагогіку.

Виклад основного матеріалу. Уся творчість Г. Ващенко – як репрезентанта нашої демократичної педагогіки – націлена на освіту і виховання людини для життя саме в

ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОДИННО-СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

природовідповідних умовах, без наглядача і на засадах життєздатної системи цінностей [7, 9].

Педагог висловлює свої поради щодо сучасного родинного виховання, зокрема в еміграції. Стратегічною засадою він тут вважає повернення до традиційно-християнських основ родинного життя, що передбачає: відродження духовності, відродження цінності родинного життя на основі християнської моралі і оновлення природної виховної функції та Г. Ващенко вважає, що родина повинна залишатися найважливішим інститутом виховання взагалі: основи ідеалу служіння Богові і Україні, демократизм і перші паростки характеру закладаються саме тут [7, 21].

У творчості Г. Ващенко помітна велика увага як до чинників, так і до інститутів виховання. До них він відносить родину, дитсадок, школу, Церкву, мистецтво, працю, рідну мову, краєзнавство тощо. Всі вони є носіями цінностей суспільства, і вихованець самостійно поза волею і увагою виховника взаємодіє з ними: сприймає, аналізує, дає їм моральну оцінку і цим утверджує або заперечує щось у своєму власному світосприйманні. Цей процес займає у житті вільної людини чи не головне місце, значно більше, ніж часом ми думаємо.

Першим з таких чинників та інститутів виховання Г. Ващенко вважає родину і дитячий садок. На проблемах виховання сім'ї і дитсадку він зосереджує увагу у "Виховному ідеалі", й у "Вихованні волі і характеру" та присвячує спеціальну низку публікацій у "Праці з педагогіки та психології" [7, 27].

У ділянці родинної педагогіки, зокрема у виборі між авторитарністю і свободою виховання, Г. Ващенко дотримується "золотої середини". "...Сучасному вихованню українських дітей треба йти середнім шляхом – пише Г. Ващенко, – уникати зайвої суворости і непотрібних кар і в той час не покладатися на природу, а розумно керувати дітьми, рахуючись з їхніми природними нахилами і здібностями".

Педагог вважає, що родина повинна залишатися найважливішим інститутом виховання взагалі: основи ідеалу служіння Богові і Україні, демократизм і перші паростки характеру закладаються саме тут [7, 21].

Виховання можна визначити як формування особистості людини з метою наближення її до більш-менш чітко визначеного виховного ідеалу. Кожен нарід, кожна епоха мали і мають свій виховний ідеал, бо без нього неможливе саме виховання. Справжнє виховання мусить охоплювати собою весь період розвитку дитини, починаючи з раннього дитинства і кінчаючи юнацтвом [2, 200].

Саме в період старшого дошкільного віку розвиваються високі соціальні мотиви і благородні почуття. В цей час починаються розвиватися ті почуття і риси характеру, які нерушимо вже зв'язують малюка зі своїм народом, своєю країною. Коріння цього впливу в мові народу, "що всмоктується з молоком матері", в народних піснях, іграшках, враженнях про рідну природу, про працю та побут, в традиціях людей, серед яких живе дитина. Тому старші дошкільнята повинні пізнати найбільш історичні та духовні цінності рідного краю.

Ціллю виховання і духовності у дошкільників є формування в них потреби здійснювати добрі справи і вчинки, почуття співіснування з оточуючим та розвиток таких якостей, як співчуття, доброти і завжди прийти на допомогу та здатності до благочинних справ.

Велике значення в родинному вихованні має живий приклад батьків. Слова, що розходяться з ділом, взагалі не мають значення, а тим більше для дітей. Тому батьки в родинному житті мусять своєю поведінкою бути зразками щирої релігійності, чесности, принциповости, українського патріотизму. У родинних відносинах мусять панувати любов і згода. Ніколи не слід забувати мудрих слів пісні, що нею закінчується "Наталка-Полтавка": "Де згода в сімействі, // Де мир і тишина, // Щасливі там люди, // Блаженна сторона".

Дійсно, любов і згода, що панують у родині, роблять її життя прискладним і щасливим навіть за несприятливих зовнішніх умов його, і закладають основи для розвитку у дітей доброї вдачі, що є одною з умов щасливого життя у дозрілому віці.

Особливо великого значення в родинному вихованні мають перші роки життя дитини і навіть умови народження її. Численні факти свідчать про те, що діти, які народились в ненормальних умовах, або ті, що жили ненормальним утробним життям, часто в зрілому віці мають великі хиби фізичні й психічні, а іноді навіть родяться каліками й залишаються такими аж до кінця свого життя. Усе це треба мати на увазі батькам, коли вони хочуть, щоб їхні діти вирости здоровими, працездатними й розумними [6, 247 – 248].

Як зауважує український видатний педагог Г. Ващенко – діти дошкільного віку органічно "зростаються" зі своєю родиною, природою, мовою, світоглядом, традиціями та звичаями рідного краю, а тому неусвідомлені почуття до рідного докільля стають підґрунтям справжнього патріотизму.

Українська дитина, на думку Г. Ващенко, вже в 3 – 4 роки має знати, що її Батьківщина –

ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОДИННО-СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Україна, українці мають свою мову, відмінну від інших народів, а також власну історію і культуру.

Тому саме в дошкільному віці і маємо формувати в малят національну свідомість, яка передбачає: любов до рідної землі, до свого народу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури, відчуття своєї причетності до розбудови національної державності), патріотизм, що сприяє національній гідності й гордості за свою Батьківщину й усвідомлення того, що без жертвовної любові до Батьківщини, що єднає весь народ, як керівників, так і народні маси, державно самостійності здобути не можливо, як зазначав Г. Ващенко [5, 18 – 19].

Народна педагогіка, сповідувана Г. Ващенком, широко використовує принцип природовідповідності, який в свою чергу висуває інші виховні принципи. Серед них – принцип гуманності у ставленні до дитини. Традиційне поняття, сформоване у народу в сиву давнину, що дитина, як і всі живі істоти, вимагає піклування від батьків, протягом віків доповнюється емпіричним знанням дитячої психології, а з прийняттям християнства підсилюється впливом релігійної моралі, яка розглядає дитину як дар божий. Найбільш природовідповідним вихованням українська народна педагогіка вважає виховання в сім'ї. Сім'я, на думку народу, може забезпечити нормальний розвиток дитини, її всебічне виховання. Українська народна педагогіка задовго до наукової довела, що у формуванні людини вирішальну роль відіграють перші роки її життя. Така педагогіка особливо високо підносить авторитет жінки-матері. Великої поваги заслуговує жінка й тому, що на ній лежить головна турбота про виховання дітей. Основним фактором виховання, як уже говорилося, в українській педагогіці є сім'я. Сім'я відводиться роль первісного колективу, де в перші роки життя дитина формується і де в основному здійснюється її підготовка до життя. З сім'ї дитина виносить перші враження, поведінка членів сім'ї є першим прикладом для наслідування дитиною. Від взаємин у сім'ї великою мірою залежить, якою буде дитина у своєму ставленні до людей. В сім'ї здійснюється перше трудове, моральне, естетичне, патріотичне виховання підростаючого покоління, і воно тим успішніше, чим розумніше будуються взаємини в ній [4, 314 – 315].

“Друга, дуже важлива справа у родинному вихованні, наголошує Г. Ващенко, – це релігія, яка в усьому нашому суспільстві відсутня. А саме родинна школа – то практика релігійного життя. Ту закладаються перші навички молитви Хресного знамені, перше бачення ікони як

символу всюдиприсутності Бога. Саме в родині практикується релігійне життя – молитва вранці і ввечері, в родинній школі релігія схоплюється, практикується, бачиться в щоденному житті, як цінну вартість, як конечність, як потребу для життя людини й її гідності” [5, 129].

У педагогічній спадщині Г. Ващенко робиться акцент на поєднанні перших понять про Бога з молитвою. “Всі розмови з дитиною в дошкільному віці про Бога зводяться до однієї теми: все нам дав Бог – і дерева, й сонце, й воду, і звірят. Ми його не бачимо, але він нам усе дав. Про нього нагадують нам ікони, до яких молимося. Цей Бог дав нам усе, бо Він нас любить. Він наш Батько – Отець. Він хоче, щоб ми були добрі і любили Його. Ось такою повинна бути “програма” родинного катехизму для батьків” [5, 130].

Водночас Г. Ващенко акцентує увагу на тому, що українська родина, дитячі садки, школа мусять працювати під покровом Церкви, яка об'єднує всіх віруючих і виховує їх у дусі науки Христової [3, 276].

Ось чому Г. Ващенко у своїх працях звертав особливу увагу на родинне виховання, бо як виховання в цілому так і у релігійному перше слово належить родині. Основним засобом його є приклад дорослих, бо слово тут, хоч і має силу, але далеко не першорядну. Оточення, в якому живе дитина, мусить бути в усьому християнським. Це в першу чергу повні любові і взаємної пошани відносини між батьками, повна згода між ними й відсутність сварок. Треба також, щоб батьки, як справжні християни, кожен день починали і кінчали молитвою, по святах ходили в церкву і носили чи водили до неї дітей та твердо дотримувались релігійних традицій.

Також має значення й зовнішнє устаткування хати, в якій живе родина. На стінах, в почесному кутку, мають висіти образи, прикрашенні відповідно наших традицій вишитими рушниками, а перед образами має висіти лампада, що її засвічують у святочні дні. В цих традиціях є глибокий сенс. Їх твердо дотримувались багато наших селян. Тому потрібно, щоб релігійне виховання поглиблювалось у дошкільний період життя дитини [3, 279].

Висновок. При зіставленні педагогічних ідей науковця, можемо констатувати, що спадщина Г. Ващенко ще чекає свого глибинного і системного вивчення. Значущість цього педагога полягає у тому, що він як ніхто інший у ХХ ст., увібрив у себе багатовікову українську педагогіку, оберігав її і розвивав далі. Відтак освоєння цієї спадщини означає повернення нашої педагогіки до самої себе, до втраченої власної ідентичності, природної рівноваги і гармонії, а відтак і до

ПОБУДОВА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ НА ОСНОВІ ІДЕЙ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

єдності з власною традицією та зі світовою педагогічною думкою [7, 29].

1. Ващенко Г. Виховання пошани до батьків і старших // *Вибрані педагогічні твори*. – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”. 1997. – С. 128–141.

2. Ващенко Г. Виховання волі і характеру: підручник для педагогів / Г. Ващенко. – К.: Вид-во “Школяр”, 1999. – С. 200.

3. Ващенко Г. Виховання волі і характеру: підручник для педагогів / Г. Ващенко. – К.: Вид-во “Школяр”, 1999. – С. 276–279.

4. Ващенко Г. За здорову і свідому українську родину // *Твори. Том 4. Праці з педагогіки і психології*. – К.: “Школяр” – “Фада” ЛТД. 2000. – С. 314 – 325.

5. Ващенко Г. Роль релігії в житті людства і релігійне виховання молоді // *Вибрані педагогічні твори* – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”. 1997. – С. 128 – 141.

6. Ващенко Григорій. *Твори т. 5. Хвороби в галузі національної пам'яті [Текст]*. – К.: “Школяр” – “Фада” ЛТД, 2003, – С. 247 – 248.

7. Ващенко Григорій. *Твори т. 4. Праці з педагогіки та психології [Текст]*. – К.: “Школяр” – “Фада” ЛТД, 2000, – С. 9 – 29.

8. Рогальська Н. Григорій Ващенко: система дошкільної освіти [Текст] / Н. Рогальська // *Дошкільне виховання: Щомісячний науково-методичний журнал для педагогів і батьків Міністерства освіти і науки України*. 2004. – №1. – С. 18 – 19.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2015

УДК 51:613.884

Ольга Фрасинюк, вчитель математики ОНВК “Гімназія №2”

ПОБУДОВА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ НА ОСНОВІ ІДЕЙ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

У статті розглянуто теоретичні та прикладні аспекти потенціалу використання гендерного підходу при викладанні математики.

Ключові слова: математика, гендерний підхід, навчально-виховний процес, диференціація.

Літ. 9.

Ольга Фрасинюк, учитель математики ОНВК “Гімназія №2”

ПОСТРОЕНИЕ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКЕ НА ОСНОВЕ ИДЕЙ ГЕНДЕРНОГО ПОДХОДА

В статье рассмотрены теоретические и прикладные аспекты потенциала использования гендерного подхода при преподавании математики.

Ключевые слова: математика, гендерный подход, учебно-воспитательный процесс, дифференциация.

Olha Frasyuk, Mathematics Teacher of ONVK Gymnasium No. 2

MODELING THE PROCESS OF TEACHING MATHEMATICS BASED ON THE IDEAS OF GENDER APPROACH

The article considers theoretical and applied aspects of the potential to use gender approach in teaching mathematics.

Keywords: mathematics, gender approach, educational process, differentiation.

Постановка проблеми. Завдяки математичним знанням людина може вирішувати не лише арифметичні завдання – ця наука дозволяє розвивати також гнучкість розуму, що вкрай необхідно при ухваленні об'єктивних рішень широкого спектру не лише математичного характеру, але й різних життєвих ситуацій при розгляді їх “під різними кутами”. Ще однією причиною потреби вивчення математики є виховання в учнів здатності розуміти зміст поставлених завдань, а також вміння логічно

міркувати та засвоїти навички алгоритмічного мислення. Враховуючи значну роль математичних знань в житті людини, порівняну складність даного предмета та погіршення рівня знань в Україні постає завдання пошуку нових інноваційних інструментів удосконалення навчального процесу. Одним з інструментів цього є використання гендерного підходу, що заснований на використанні особливостей природного генотипу дитини при сприйнятті інформації.